

Inspektion av Kriminalvården, häktet Sollentuna, den 23–24 september 2015

Inledning

På uppdrag av chefsJO Elisabet Fura genomförde byråchefen Jörgen Buhre den 23–24 september 2015 en förannmäld inspektion av Kriminalvården, häktet Sollentuna. Vid inspektionen deltog även föredragandena Moa Skerfving (områdesansvarig), Karl Lorentzon (protokollförare), Maria Malmgren, Lars Olsson och Elisabeth Sjöblom.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att chefsJO:s medarbetare togs emot av chefen för häktet kriminalvårdschefen Anders Forsgren, kriminalvårdsinspektörerna Patrik Ahnell (våningsplan 6, gemensamhetsavdelningar), Håkan Bernhardsson (våningsplan 5, inskrivning, besök, observationsavdelning och avdelningen för tillsyn och övernattnings), Anette Skeppar Forsström (service), Per Larsson (yttre säkerhet och stf häkteschef), Camilla Sahlin (våningsplan 8, ungdoms-avdelning och avdelning för kvinnor med restriktioner) och Patrik Snellman (service), tf. kriminalvårdsinspektören Therése Eriksson (våningsplan 7, gemensamhetsavdelningar) och verksamhetsexperten Kristina Grimmell (region Stockholm).

Efter en inledande genomgång där Anders Forsgren presenterade häktets verksamhet, deltog chefsJO:s medarbetare vid häktets morgonmöte. Därefter genomfördes en rundvandring i häktets lokaler och chefsJO:s medarbetare samtalande med intagna som hade anmält intresse för detta. Vidare genomfördes samtal med en av häktets sjuksköterskor och tillståndshandläggare.

Lars Olsson och Elisabeth Sjöblom utförde sin del av inspektionen inom ramen för JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten. Verksamheten har under 2015 ett tematiskt fokus på situationen för frihetsberövade kvinnor.

I samband med ett av samtalen med en intagen lämnade han in två anmälningar som lades upp som ett särskilt klagomålsärende.

Inspektionen avslutades med en genomgång där chefsJO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser. I samband med denna genomgång närvarande samtliga personer som varit närvarande vid den inledande genomgången, förutom kriminalvårdsinspektören Patrik Snellman.

Protokollet innehåller avslutningsvis uttalanden av chefsJO Elisabet Fura.

Iakttagelser m.m. under inspektionen

Organisation m.m.

I denna del hänvisas till häktets verksamhetsbeskrivning, se handling 7, med följande tillägg: Enligt häktesledningen har häktet för närvarande en rimlig beläggningsgrad och uppskattningsvis är 200 av häktets 240 platser belagda. Framförallt är det platser för häktade med restriktioner som är lediga. Häktet Kronoberg går fortfarande på ”halvfart” på grund av renoveringsarbeten och det är oklart om det verksamhetsstället kommer att ta emot kvinnor när det väl är uppe i full drift igen. Det finns inget slutdatum på häktet Sollentunas uppdrag att ha särskilda kvinnoavdelningar. Det är fråga om ett nationellt uppdrag, men inledningsvis upplevde häktet att det var svårt att fylla platserna. Beläggningsgraden på kvinnoplatserna fluktuerar mycket. Vidare har häktet Sollentuna ett särskilt ungdomsuppdrag med 24 gemensamhetsplatser och 12 platser för unga intagna som är belagda med restriktioner. Uppdraget består i att kunna ta emot 25 ungdomar. Det antecknas att i samband med inspektionen var det 3 personer som var 15 år och 1 person som var 16 år inskrivna i häktet.

Tidigare har anstalten Norrtälje haft en särskild avdelning för personer som är tagna i förvar enligt utlänningslagen (2005:716). Efter en incident i somras är denna avdelning stängd och häktet Sollentuna har tagit emot en del av de förvarstagna som tidigare befann sig i Norrtälje. I samband med inspektionen fanns det 14 personer i häktet som var förvarstagna. För närvarande har inte häktet någon uppgift om hur länge man förväntas ta emot denna kategori av frihetsberövade. Häktet har gjort en särskild rutinbeskrivning avseende denna kategori av intagna, se handling 12.

Bemötande och bemanning

I samtal med intagna framkom varierande omdömen om personalen. Vissa uppfattade personalen som trevlig och hjälpsam medan andra inte gjorde det. Ett återkommande klagomål var att personalen på våningsplan 10 gav uttryck för att de inte hade tid att hjälpa intagna som vill ringa bevakade samtal. Det framkom att personalens tidsbrist kan leda till att en intagens önskemål om att få ringa skjuts framåt vid flera tillfällen. Även kvinnliga intagna på gemensamhetsavdelningen på plan 7 uppgav att det ofta tar tid att få hjälp med att ringa bevakade samtal. Flera intagna upplevde att de inte får tillräckligt med stöd från

personalen för att upprätthålla kontakter med socialtjänst och kunna sköta sin privata ekonomi.

Vidare framförde flera intagna synpunkter på vad de uppfattade som godtycklighet från personalens sida. Exempel på detta är att viss personal godtar att intagna tar med sig mat upp på rastgården medan andra inte gör det. Ett annat exempel är att viss personal tillåter att en intagen efter avslutat samtal lämnar över advokattelefonen till en annan intagen som har samma ombud. Annan personal godkänner inte detta och en intagen uppgav att han hade fått en rapport för att ha brutit mot en regel som han inte visste existerade.

En intagen uppgav att han hade försökt få hjälp av nattpersonalen i samband med en ångestattack. Enligt den intagne svarade personalen att ”det är inte mitt problem”.

Det framfördes även klagomål över att personalen påbörjar upplåsningen på våningsplan 7 så sent som kl. 8.40, vilket orsakar problem att hinna med morgonrutinerna för de intagna som har besök som börjar kl. 9.00.

Intagna på kvinnoavdelningen (gemensamhetsavdelningen) uppgav att personalen inte tar tag i problem med mobbning. Enligt de intagna ”backar” kriminalvårdarna och tillåter att intagna betar sig olämpligt mot varandra. Om det blir högljutt på avdelningen hotas de intagna med ”isolering”. Av den anledningen finns det önskemål från intagna att personalen i större utsträckning försöker lösa de konflikter som uppstår.

Kriminalvårdsinspektören på avdelningen uppgav att det inte finns någon särskild metodik i häktet för att förebygga eller komma till rätta med mobbning mellan intagna, men att personalen ofta påminner intagna om vikten av att komma överens och att de intagna också kommer att träffa på varandra om de börjar verkställa ett fängelsestraff. Personalen har även enskilda samtal med de intagna. Om samtalen inte leder till förbättringar kan de intagna omplaceras eller placeras i avskildhet. Det uppstår ofta konflikter om gemensamma förbrukningsvaror som mjölk och socker, vilket bl.a. medfört att häktet infört en rutin där de intagna får be personalen om att få ut ”sin” dagliga sockerranson.

Flera intagna framförde klagomål över att personalen har namnskyltar som är avskrapade och därmed inte läsbara. Även chefsJO:s medarbetare uppmärksammade att flera i personalen hade namnskyltar som var svåra att tyda.

I samtal med intagna framkom det även synpunkter på att det är långa handläggningstider i fråga om hemställningar. Vidare upplevde de intagna det som att de blir hänvisade att skriva hemställningar även i enkla frågor som borde kunna lösas direkt. Det framkom även klagomål över att de intagna behöver vänta lång tid på att få besked i förrådsfrågor.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen m.m.

I samband med rundvandringen besökte chefsJO:s medarbetare bl.a. häktets rastgårdar på våningsplan 11. Häktet har tillgång till 25 rastgårdar för intagna som är belagda med restriktioner, 2 gemensamhetsrastgårdar och 2 rastgårdar för intagna som är placerade i avskildhet. Samtliga rastgårdar består av grå väggar och golv av betong och ett gallertak. På kortsidan av restriktionsrastgårdarna finns ett fönster placerat cirka 1,5 meter upp från golvet. Samtliga fönster är även försedda med horisontella lameller som begränsar möjligheterna att se ut. På de större gemensamhetsrastgårdarna finns liknande fönster som också är försedda med lameller. Fönsterkonstruktionerna på samtliga rastgårdar gör att personer som är under uppskattningsvis 1,75 centimeter långa inte kan se annat än delar av himlen genom fönstret. Detta var även ett klagomål som framfördes från kvinnliga intagna.

En intagen på våningsplan 9 framförde klagomål över ventilationssystemet. Enligt den intagne blåser systemet in små partiklar i bostadsrummen som gör att det blir smutsigt väldigt snabbt. Den intagne uttryckte oro för att ventilationssystemet inte har rengjorts och att luften därmed är skadlig för hälsan. Han uppgav vidare att han hade väntat i över två veckor på att få en ny glödlampa i toalettutrymmet. Klagomål på brister i ventilationen framfördes även av en intagen på våningsplan 6.

Det framkom vidare klagomål på våningsplan 8 och 9 om att vattnet i duscharna inte rinner undan, vilket innebär att vattnet riskerar att rinna ut i korridoren.

Intagna framförde även klagomål över att häktet inte hade åtgärdat ett träningsredskap som höll på att gå sönder. Trots att de intagna vid flera tillfällen hade påtalat detta för personalen fick de till svar att det inte var något personalen kunde påverka. Eftersom inget gjordes åt problemet gick träningsredskapet till slut sönder.

Tillgången till kläder m.m.

Ett antal intagna framförde klagomål över att tillgången på framför allt t-shirts, kalsonger och strumpor är allt för begränsad. Den nuvarande tilldelningen är inte tillräcklig för de intagna som tränar dagligen. På en av kvinnoavdelningarna framfördes klagomål över att de kan dröja upp till två veckor innan de ges möjlighet att byta handdukar.

En intagen uppgav att han hade blivit ombedd att lämna in en hemställan när han ville ha en extra filt. När han inte hade fått svar på hemställan efter två veckor kontaktade han personalen och fick reda på att häktet skulle kontrollera värmen i rummet innan hemställan hanterades.

Kontakt med omvärlden

I fråga om intagna som är förvarstagna enligt utläggningslagen läggs telefonnumren in i Intik-systemet utan särskilda kontroller. Däremot gör häktet kon-

troller av de personer som önskar besöka de förvarstagna. De sker i syfte att kunna upprätthålla säkerheten i häktet.

I samtal med en intagen som är tagen i förvar framförde han önskemål om att häktet skulle ordna med fler Intik-telefoner, eftersom det i dag kan inträffa att intagna ”lägger beslag på” på telefonerna under stora delar av telefontiden. Som alternativ till fler telefoner föreslog den intagne att det införs en ordning som gör att telefonerna roteras mer frekvent mellan de intagna.

I samtal med intagna som är häktade framfördes klagomål över att Intik-telefonerna stängs av kl. 17.00. Det innebär svårigheter att kunna komma i kontakt med familjemedlemmar under vardagar. När intagna tagit upp denna fråga med personalen har de endast fått till svar att häktet Sollentuna är ett säkerhetskäkte. En intagen framförde klagomål över att det inte var möjligt att uttyda vem som hade granskat försändelserna utifrån de signaturer som skett på postgranskningsstämpeln. När han frågade efter namnet på de tjänstemän som utfört granskningen fick han till svar att häktet inte var skyldigt att uppge detta. En intagen framförde även klagomål över att det inte framgick att häktet hade omhändertagit egendom i samband med postgranskningen.

En intagen uppgav att han hade svårt att få hjälp av kriminalvårdspersonalen att kopiera handlingar som han måste skicka till olika myndigheter. Enligt honom vet inte personalen hur de ska administrera betalningen av kopieringskostnaden.

Kost

Flera intagna framförde klagomål över matens bristande kvalitet och att tilldelningen av mjölk, frukt och grönt är allt för begränsad. Andra intagna framhöll att maten för det mesta höll en acceptabel nivå. I fråga om den bristande kvalitén framfördes synpunkter på att det i maten hade hittats saker som inte hör hemma där (exempelvis plastbit, hårstrå och maskindiskmedel) och att det vid flera tillfällen hade serverats halvrå mat.

Det framfördes vidare klagomål över att häktet inte tillhandahåller specialkost. I denna del uppgav en intagen att han hade haft svårigheter att få glutenfri kost. Det antecknas att denna fråga är under utredning hos JO i ett klagomålsärende (se dnr 5146-2015). En annan intagen uppgav att hon inte får vegankost. En kvinnlig intagen som är gravid uppgav att kosten inte är tillräckligt näringsrik för att tillgodose hennes särskilda behov, bl.a. efterlyste hon mer frukt, mjölk och möjlighet att få kosttillskott.

En annan intagen uppgav att han, när häktet inte kunde erbjuda halalslaktad mat, är tvungen att välja antingen kött eller vegetarisk kost. Om han väljer vegetarisk kost får han ingen fisk. Intagna som inte äter fisk får däremot kyckling som alternativ. Det finns alltså en möjlighet att göra undantag i vissa fall men inte i andra och det upplevdes som orättvist.

Inskrivning och information till intagna

Häktet har en checklista som används i samband med inskrivning av nyintagna, se handling 11.

Flera intagna uppgav att de inte hade fått information om häktets rutiner m.m. i samband med att de kom till häktet. Det framkom även klagomål över att intagna inte hade fått något ankomstsamtal när de flyttades från en restriktions- till en gemensamhetsavdelning. I stället är de intagna hänvisade till att lära sig rutinerna av andra intagna. En intagen påtalade även att det är skillnad mellan gemensamhetsavdelningarna på de olika våningsplanen i fråga om vilken information som finns i bostadsrummen. En annan intagen framförde klagomål över att informationsslingan som visas på TV-apparaterna växlar för snabbt för att man ska hinna läsa texten. Texten går i dag inte att stoppa för genomläsning.

Flera intagna uppgav att häktet inte tillhandahåller någon information till de intagna om vad det innebär att bli placerad på en riksmottagning.

Sysselsättning och aktiviteter

Flera intagna framförde klagomål över att det råder brist på aktiviteter och sysselsättning. En intagen framförde klagomål över att det för närvarande inte sker någon rotation på de få arbeten som finns, utan den som blir tilldelad en arbetsuppgift får behålla den till dess att han eller hon lämnar häktet. Detta gäller även om den intagne är ointresserad av att arbeta. En annan intagen framförde klagomål över att häktet inte gav honom någon lönespecifikation i samband med utbetalning av lön trots att han hade efterfrågat detta.

Enligt kriminalvårdsinspektören med ansvar för gemensamhetsavdelningen för kvinnliga intagna tillfrågas nyintagna om de är intresserade av att arbeta men de förväntas sedan att själva ansöka om att få arbeta. Det finns städ- och tvättjobb för sammanlagt fyra intagna. Intagna på avdelningen har också möjlighet att utföra cellarbete men bara några intagna utnyttjar för närvarande den möjligheten. Sådant arbete utför de intagna framförallt vid andra tider än när de vistas i gemensamhet. Några intagna framförde att det är oklart hur och på vilka grunder arbetena fördelas.

I samtal med personal framkom att häktets ungdomshandläggare eller en uppsökare tar kontakt med kvinnliga intagna som också är ungdomar när de skrivs in. De kvinnliga ungdomarna ska få tillgång till studier och programverksamhet precis som andra ungdomar. Alla ungdomar har förtur till psykolog.

Isoleringsbrytande åtgärder

Flera intagna framhöll det som problematiskt att häktet Sollentuna, till skillnad från exempelvis häktet Uppsala, inte delar ut någon frukt eller liknande på kvällen efter inlåsning. Det innebär att de intagna är inlåsta utan mänsklig kontakt under en stor del av dygnet. En kvinnlig intagen uppgav att hon är ensam i bostadsrummet från 16-tiden och fram till frukost. En annan intagen på kvinnoavdelningen uppgav att hon hade fått vänta fler veckor på att få träffa en imam.

Efter inspektionens avslutande hämtades det in statistik från häktet angående isoleringsbrytande åtgärder beträffande unga intagna, se handlingarna 14–15.

Hälso- och sjukvård

I samtal med en av häktets sjuksköterskor framkom bl.a. följande: Häktet har fem sjuksköterskor som jobbar enligt ett schema som innebär att häktet har tillgång till fyra sjuksköterskor tre dagar i veckan och tre stycken två dagar i veckan. Under helgerna är det en sjuksköterska i tjänst. Läkare besöker häktet tre gånger i veckan (psykiatriker två gånger och somatiker en gång) och tandläkare en gång i veckan. Målsättningen är att en nyintagen ska träffa en sjuksköterska inom ett dygn från ankomst och det finns en särskild rutinbeskrivning för detta samtal, se handling 10. Häktet har även en särskild informationsfolder om sjukvården som de intagna får del av, se handling 9. Nyintagna erbjuds viss provtagning och kvinnliga intagna tillfrågas om mammografi och cellprovtagning. Sjukvårdens datorsystem har försetts med ett antal kontrollfrågor som ska säkerställa att remisser och andra frågor inte missas om en nyintagen flyttas till ett annat häkte relativt snart efter ankomst.

Om en nyintagen uppger att han eller hon har en viss medicin hämtar sjukvården, efter den intagnes godkännande, in hans eller hennes medicinlista. På helger förlitar sig sjukvården på den intagnes egna uppgifter och jourläkare kontaktas för ordination av medicin.

Det finns för närvarande inte något särskilt undersökningsrum för sjukvården, utan undersökningar m.m. får i dag göras i de samtalsrum som finns på varje avdelning. Svårare omläggningar och provtagningar kan emellertid göras i tandläkarrummet om det är ledigt. Det ska byggas ett särskilt mottagningsrum i anslutning till sjukvårdspersonalens arbetsplatser. Intagna som vill träffa en sjuksköterska fyller i en s.k. systerlapp och det ska finnas kuvertet som de intagna kan stoppa lappen i innan den lämnas till personalen. Svaret från sjukvården skrivs på samma lapp och lappen viks dubbel och försluts med tejp innan den lämnas tillbaka till kriminalvårdspersonalen. Sjukvården har som målsättning att kunna besvara systerlapparna inom två till tre dagar. Kriminalvårdspersonalen har även möjlighet att ringa till sjuksköterskorna under hela dagen.

När häktets ordinarie sjukvårdspersonal inte är närvarande finns det möjlighet att kontakta jourläkare eller sjukvårdsupplysningen. I samband med transport till externa vårdgivare brukar sjukvården utifrån den undersökning eller behandling som ska ske ge rekommendationer angående fängsel och om det är lämpligt med kvinnlig transportpersonal. Sjukvårdens erfarenhet är att häktet brukar lyssna till dessa rekommendationer.

Av de sjuksköterskor som för närvarande arbetar i häktet Sollentuna har en tidigare arbetat som barnmorska i ett annat land. En sjuksköterska har tidigare varit anställd i anstalten Färingsö och en sjuksköterska har arbetat på en gynekologisk mottagning. Det finns ett fungerande samarbete med barnmorskor i Sollentuna som vid behov kommer och besöker de kvinnliga intagna i häktet.

I samtal med intagna på kvinnoavdelningen framkom att de inte kände till att det är möjligt att stoppa systerlapparna i kuvertet. En intagen uppgav vidare att hon inte hade blivit erbjuden provtagning i samband med sin ankomst till häktet. Vidare framkom synpunkter från flera intagna om att kommunikationen med sjukvårdspersonalen är omständlig och att det inte är ovanligt att önskemål om få besöka sjukvården resulterar i skriftliga frågor från sjukvårdspersonalen. Några intagna gav exempel på där systerlappar vid flera tillfällen skickats fram och tillbaka mellan intagen och sjukvårdspersonal. De intagna upplevde det som att sjukvårdspersonalen på så sätt försöker förhala ett möte med den intagne.

Några intagna tog upp en specifik händelse som inträffade under sommaren när en intagen drabbades av skabb. Enligt de intagna dröjde det, trots att den intagne hade tydliga symptom, flera månader innan han skickades till sjukhus för undersökning. Det kunde relativt snart konstateras att han hade skabb. Därefter föstes de intagna ihop ”som boskap” och undersöktes av sjukvårdspersonal. Samtidigt som undersökningen skedde gav personalen uttryck för att de intagna inte behövde oroa sig för att bli smittade. De intagna upplevde det emellertid som motsägelsefullt att de undersöktes samtidigt som de fick information om att det inte fanns någon risk för smitta. Deras oro ”viftades bort” av personalen och de intagna, som ifrågasatte varför de inte fick genomgå behandling och varför inte avdelningen sanerades omplacerades.

En intagen framförde klagomål över att det hade tagit tre månader innan han fick den medicin som han hade ordinerats innan han häktades. Tre läkare gav olika svar på anledningen till detta. I väntan på medicinen gavs han i stället sömnmedel som han inte hade begärt.

Tvångsåtgärder

Häktet har ett rum med en s.k. bältessäng men det har bara kommit till användning vid några få tillfällen. Det förhållandet att bältessängen används så sällan har fått häktet att överväga om det finns skäl att ersätta den fasta sängen med en mobil bältessäng. På så sätt skulle bältesrummet kunna användas även för andra ändamål. Häktet har ingen särskild rutin för omprövning av avskildhetsbeslut enligt 2 kap. 5 § häkteslagen (2010:611). Emellertid sker det ”kontinuerliga” omprövningar på så sätt att häktet dagligen bedömer behovet av en fortsatt avskildhetsplacering. Häktet lämnade in sex exempel på avskildhetsbeslut, se [handling 13](#).

I samtal med intagna framkom synpunkter på att det råder olika rutiner mellan häktets olika våningsplan. På ett våningsplan kroppsvisiteras intagna alltid inför promenad medan det aldrig sker på ett annat våningsplan. En intagen framförde klagomål över att personalen hade ”stökat till” i samband med en visitation av hans rum och bara lämnat lakanen i en hög. När han påtalade detta uppgav personalen att de inte behövde ställa i ordning efter sig.

Några intagna på kvinnoavdelningen uppgav att manlig personal genomför kroppsvisitationer i samband med den dagliga promenaden. ChefsJO:s med-

arbetare iakttog hur manlig personal genomförde s.k. skyddsvisitationer på kvinnliga intagna trots att det fanns kvinnlig personal närvarande.

Avslutande genomgång

Bemötande och bemanning

Häktesledningen uppgav att man känner till problemet med att viss personal tillämpar regler och rutiner på ett godtyckligt sätt. Det gör att det blir ”svårjobbat” för den personal som rättar sig efter reglerna. Häktesledningen arbetar med den här frågan kontinuerligt. I fråga om episoden med överlämningen av advokattelefonen uppgav häktesledningen att de båda berörda personerna antagligen inte hade samma ombud. Personalen är medveten om att deras namnskyltar ska vara läsliga och häktesledningen ser till att den personal som inte har ordentlig namnskylt förses med en ny.

I fråga om kvinnoavdelningen uppgav häktesledningen att personalen som arbetar där måste ha ett lite annat förhållningssätt än på häktets övriga avdelningar. Det är uppskattningsvis lite knappt hälften av den personal som för närvarande arbetar med de kvinnliga intagna som har genomgått Kriminalvårdens särskilda utbildning avseende kvinnliga intagna. Häktet anmäler personal till varje i kurs-tillfälle. Häktet hade visst utbyte med häktet Österåker – som tidigare tog emot häktade kvinnor – i samband med att häktet började ta emot kvinnliga intagna. Det finns i dag inte något erfarenhetsutbyte med häktet Helsingborg, som också tar emot häktade kvinnor. Häktet har uppmärksammat att kvinnliga intagna som regel är mer aktiva än manliga intagna med att vilja ta tag i sina problem under sin vistelse inom Kriminalvården. Det innebar inledningsvis att ”all personal sprang på alla bollar”. I dag sker arbetet mer strukturerat och klienthandläggaren har ett samordningsansvar.

Häktet Sollentuna deltar i ett pilotprojekt i samarbete med Kronofogdemyndigheten som har till syfte att förhindra att intagna får nya skulder under den tid de befinner sig inom Kriminalvården. Enligt häktesledningen innebär den blankett som tagits fram för ändamålet en hjälp för personalen och intagna att strukturera en del av de frågor som de intagna behöver hjälp med.

Häktesledningen uppgav sig inte känna till att det skulle vara något problem med sena upplåsningar på våningsplan 7. Rutinen är att städarna släpps ut först för att förbereda avdelningens frukost.

Vidare uppgav häktesledningen att den känner till att det ibland kan vara långa handläggningstider i fråga om hemställningar. Ledningen försöker påminna personalen att läsa igenom en hemställan direkt i syfte att kunna hantera enklare frågor och på så sätt undvika onödig byråkrati. Det handlar om att personalen måste våga hantera vissa frågor direkt.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen m.m.

Häktesledningen uppgav att man är medveten om att såväl häktets ventilations-system som avloppsbrunnarna behöver rengöras. Det finns en plan för att per-

sonal tillsammans med intagna ska rengöra luftfiltren i de intagnas bostadsrum och avloppsbrunnarna. Häktet har endast tillgång till en fastighetsskötare och eftersom det är fråga om en stor byggnad måste han göra prioriteringar av de ärenden som kommer in. Det ska emellertid inte behöva ta två veckor att åtgärda en trasig glödlampa. Vissa enklare reparationer försöker häktet lösa med hjälp av personalen som arbetar på avdelningarna.

Tillgången till kläder m.m.

Häktesledningen uppgav att de intagna tilldelas bl.a. fem t-shirts, sju kalsonger, sju par strumpor och två handdukar. Tvättbyte sker en gång i veckan, och de intagna ges därutöver möjlighet att på egen hand tvätta en gång i veckan.

I varje bostadsrum finns en viss grundutrustning. Vill en intagen ha tillgång till ytterligare utrustning måste detta godkännas och anslås i bostadsrummet. Detta för att den godkända egendomen inte ska visiteras ut. Det ska inte behöva ta två veckor för att få in en extra filt. En sådan hemställan kan emellertid göra att det finns skäl för häktet att kontrollera värmen i den intagnes bostadsrum.

Kontakt med omvärlden

I denna del uppgav häktesledningen bl.a. följande: Det ska av postgranskningsstämplens framgå vem eller vilka tjänstemän som har granskat en försändelse. Om egendom har omhändertagits från en försändelse ska den intagne informeras om det i samband med att försändelsen befordras. Det är riktigt att Intiksystemet för närvarande stängs av kl. 17.00. Häktesledningen kan inte svara på varför det är så och vet i dagsläget inte vilka möjligheter som finns att ändra på detta. Slutligen uppgav häktesledningen att det finns rutiner för hantering av kopieringskostnader. Det hör emellertid till ovanligheterna att intagna behöver hjälp med att kopiera och därför kan det finnas en viss osäkerhet hos personalen hur denna fråga ska hanteras.

Kost

Häktesledningen är medveten om att det förekommer synpunkter på den mat som de intagna serveras. All mat lagas i häktets eget kök och är välbalanserad och näringsriktig. Häktet försöker tillgodose de intagnas önskemål om specialkost i möjligaste mån bl.a. ”minus fläsk” och vegetarisk kost. Det är emellertid svårt att tillgodose allt för individanpassade önskemål. Den enda gången när intagna serveras fryst mat är om de kommer till häktet efter det att lunch eller middag har serverats.

Inskrivning och information till intagna

I denna del uppgav häktesledningen bl.a. följande: Det är bara intagna på ungdomsavdelningarna som har en särskild kontaktperson. Det finns för närvarande inte någon diskussion om att införa ett liknande system i resten av häktet. På våningsplan 6 finns det en fördelning enligt vilken varje kriminalvårdare är ansvarig för att upprätta häktesplan för några intagna. När det gäller övriga

frågor är det den personal som befinner sig ”på golvet” som ska hjälpa de intagna och klienthandläggaren har ett samordningsansvar.

Häktesledningen är medveten om att det kan vara svårt att nå fram med information till intagna som precis har skrivits in i häktet. Av den anledningen försöker häktet ha uppföljande samtal med de intagna. Häktet har även tagit fram ett mer kortfattat och enklare informationsmaterial till de intagna på ungdomsavdelningarna. Den informationsslinga som visas på de intagnas TV-apparater utgör ett komplement till den muntliga och skriftliga information som de intagna ska få av personalen. I dag finns slingan enbart på svenska. Det ska ske ankomstsamtal med nyintagna på häktet och i samband med att intagna flyttas från restriktions- till gemensamhetsavdelning.

Sysselsättning och aktivitet

Ledningen för häktet uppgav att man är väl medveten om att det råder brist på sysselsättning. Häktet försöker emellertid hitta olika sätt att sysselsätta de intagna. Om en intagen missköter sitt arbete blir han eller hon av med detta och arbetsuppgiften tilldelas någon annan.

Den tid som intagna arbetar rapporteras i samma datorsystem som används i anstalt. Det ska därmed enligt häktesledningen inte finnas något skäl för varför en intagen inte ska kunna få en lönespecifikation.

Isoleringsbrytande åtgärder

Häktet har övervägt att införa någon form av matutdelning (exempelvis frukt) efter inlåsnings. Emellertid krävs det viss planering för att kunna genomföra en sådan ändring av rutinerna. De intagna har redan i dag möjlighet att ta förstärkningskost i samband med middagsutdelning och förvara på rummet.

Häktet har haft svårt att hitta en imam som kan besöka de intagna mer regelbundet. Emellertid har häktet nyligen kommit i kontakt med en imam som har den möjligheten.

Hälso- och sjukvård

Beträffande fallet med den intagne som drabbades av skabb uppgav häktesledningen bl.a. följande:

Den intagne undersöktes externt i maj av en hudspecialist och i samband med det lämnades inte några uppgifter till häktets sjukvård om att han skulle lida av skabb. Han undersöktes en andra gång i juli eller augusti på sjukhus och vid det tillfället ställdes diagnos. Häktets sjukvård informerades och gjorde bedömningen att de intagna som vistats på samma avdelning som den drabbade skulle undersökas. I samband med det upptäcktes ytterligare ett fall. Även kriminalvårdspersonalen informerades om hur skabb smittar. Häktet vidtog de åtgärder som bedömdes nödvändiga med hänsyn till att sjukdomen bara smittar vid nära hudkontakt. I syfte att informera de intagna om åkomsten lämnades en broschyr från apoteket på avdelningen.

I fråga om klagomålen beträffande de omständliga kontakterna med sjukvården uppgav häktesledningen att sjukvården måste göra ganska hårda prioriteringar bland de intagna. Av den anledningen måste det ibland ske viss utredning för att sjukvården ska kunna göra rätt prioriteringar.

Om en intagen behöver specialkost av medicinska skäl meddelar sjukvården köket om detta.

Tvångsåtgärder

Häktesledningen uppgav att det enligt rutinerna alltid ska ske en s.k. skyddsvisitation inför utomhusvistelser. Normala rutiner är att kvinnlig personal ska genomföra kroppsvisitationer av kvinnliga intagna. Vidare är rutinen att personalen efter en visitation av ett bostadsrum ska lämna det i ett bra skick.

Inspektionen avslutades.

Vid protokollet

Karl Lorentzon

Justerat 2015-10-27

Jörgen Buhre

Uttalande av chefsJO med anledning av inspektionen

Jag har tagit del av protokollet och vill med anledning av vad som har framkommit göra följande uttalande:

Intagnas möjlighet till kontakt med bl.a. anhöriga är en viktig del i att minska de negativa konsekvenserna av ett frihetsberövande (se 1 kap. 5 § häkteslagen [2010:610]). Jag har förståelse för att det kan innebära svårigheter för intagna att hålla kontakt med familjemedlemmar som arbetar m.m. om Intik-systemet stängs av redan kl. 17.00. Av den anledningen skulle ett utökat öppethållande av Intik-systemet medföra ökade möjligheter för de intagna att upprätthålla kontakten med bl.a. sina anhöriga.

Jag noterar att häktet i dag inte har någon rutin som innebär att frukt eller liknande delas ut till de intagna någon gång under kvällen. Förutom att den nuvarande ordningen innebär ett mycket långt uppehåll mellan måltiderna (uppskattningsvis 15 timmar), innebär den att många intagna inte har någon mänsklig kontakt under samma tidsperiod. En rutin där exempelvis nattpersonal tar en personlig kontakt med varje intagen innebär enligt min mening en viktig isoler-

ingsbrytande åtgärd och även en viktig möjlighet för personalen att kontrollera de intagnas mående.

Jag har förståelse för att det kan innebära vissa organisatoriska utmaningar för häktet att ändra rutinerna i dessa delar. Emellertid anser jag att det är fråga om relativt enkla förändringar som skulle ha en stor positiv betydelse för såväl intagna som personal. Av den anledningen bör häktet enligt min mening göra det till ett prioriterat arbete att se över dessa delar av verksamheten.

Med anledning av att det har framkommit att manlig personal genomför skyddsvisitation av kvinnliga intagna trots att det finns kvinnlig personal tillgänglig, vill jag erinra om att jag efter en inspektion av häktet Helsingborg uttalade bl.a. följande:

I protokollet redogörs för hur s.k. skyddsvisitationer av kvinnliga intagna genomförs av manlig personal i samband med promenad. Visserligen ger lagstiftningen utrymme för detta, men utgångspunkten för skyddsvisitation av intagna måste enligt min mening vara att den ska genomföras av personal av samma kön. Jag noterar i sammanhanget att häktet uppgivit att knappt hälften av de anställda kriminalvårdarna i häktet är kvinnor. Den särskilda kvinnoavdelningen i häktet bör rimligtvis kunna ha en bemanning så att man säkerställer att det finns såväl kvinnliga som manliga vårdare i tjänst på avdelningen. Häktet Helsingborg bör sträva efter en rutin och lämplig bemanning för att skyddsvisitation ska kunna ske under värdiga former för alla intagna oavsett kön (se protokoll i JO:s dnr 4850-2012).

Med dessa synpunkter avslutar jag ärendet.

Elisabet Fura